

Utvikling av personalets profesjonsfaglige digitale kompetanse

av Agnete Vaags og Heidi Sandø

Nettressursen «Barnehagens digitale praksis» har som formål å bidra til å styrke barnehagens digitale praksis og barnehagepersonalets profesjonsfaglige digitale kompetanse. Dette er ment som et utviklingsarbeid som involverer hele personalet, og som foregår i den enkelte barnehage. En slik måte å arbeide på skal bidra til en utviklingsprosess på egen arbeidsplass for hele personalet, på tvers av utdanning og kompetansenivå (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det er opp til den enkelte barnehage, nettverk eller kommune å tilpasse disse nettressursene til deres egne lokale forhold for å få best mulig utbytte av dem. Digitale verktøy har gått som en rød, men tynn tråd gjennom rammeplaner, offentlige dokumenter og rapporter siden 1989 (Bølgan, 2018). Likevel viser tre ulike kartlegginger av den digitale tilstanden i norske barnehager¹ at barnehageansatte ønsker og har behov for mer kunnskap om digitale verktøy i praksis. Resultatene fra samtlige studier indikerer at manglende digital kompetanse er en av de mest sentrale begrensningene for pedagogisk bruk av digitale verktøy i barnehagen. Deltakerne uttrykker at det er et stort kompetansebehov, og særlig i forbindelse med barnas lek og læring. De uttrykker at de ønsker kunnskap om hvordan digitale verktøy kan støtte og utvikle eksisterende arbeidsmåter i barnehagen, samtidig som bruken skal ha et bevisst formål, ivareta barns medvirkning og brukes i prosjekter og

¹ Fjørtoft, Thun & Buvik, 2019, Jacobsen, Loftsgarden & Lund, 2013 og Jacobsen, Kofoed & Massimo, 2015

dokumentasjon av arbeidet (Fjørtoft, Thun & Buvik, 2019). Det er også noen ansatte som er bekymret for at digitale verktøy kan skade barnas helse, være passiviserende og ødelegge leken. Bekymringen kan hindre de i å bli kjent med verktøyene og tilegne seg den kompetansen de trenger for å bruke de konstruktivt. Det er behov for veiledning, opplæring og støtte i bruk av digitale verktøy. Rammeplanens forventninger om digital praksis i barnehagen forplikter både barnehageeiere, ledere og resten av barnehagens ansatte til å prioritere profesjonsfaglig digital kompetanse mer systematisk enn det som har vært gjort tidligere (Bølgan, 2018).

Noen barnehager har vært tidlig ute med å bruke digital teknologi sammen med barn, mange er langsomt kommet etter, mens andre er ikke kommet helt i gang enda. I en og samme personalgruppe kan de ansatte ha ulike holdninger, interesser og kunnskap om digitale verktøy. Dette gjør at det er behov for varierende grad av støtte og ulike tiltak som øker og utvider personalets profesjonsfaglige kompetanse (Bølgan, 2018). Kunnskap i pedagogisk bruk av teknologi betraktes som en av hovedfaktorene som påvirker omfang og bruk av digitale verktøy i barnehagen (Letnes, 2016). Den siste kartleggingen om barnehagenes digitale tilstand, Monitor 2019, indikerer at respondentene tilbyr barna å delta i digitale aktiviteter som de selv føler seg trygge på. Det påpekes at det er begrensende for den pedagogiske bruken at personalet mangler generell kompetanse i bruk av digitale verktøy, og kompetanse i pedagogisk bruk av digitale verktøy (Fjørtoft, S. O., Thun, S. & Buvik, M. P. (2019).

Gjennom å utvikle personalets digitale kompetanse kan barnehageansatte finne ut mer om hvilke muligheter digitale verktøy har i barnehagen. Kompetansen må omfatte både kunnskap om utstyr, aktuelle apper og digital dømmekraft (Letnes, 2016). Det er langt viktigere enn å ha mange verktøy. En slik kompetanse

forutsetter at en holder seg oppdatert, reflekterer rundt faglige og etiske problemstillinger og er tydelige rollemodeller (Utdanningsdirektoratet, 2017a). Dette bør derfor ses på som et utviklingsarbeid som går over tid, fordi det tar tid før personalet kan regne med å ha innarbeidet en god digital praksis. Å opparbeide seg profesjonsfaglig digital kompetanse går hånd i hånd med å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon (Bølgan, 2018).

Barnehagebasert kompetanseutvikling

Barnehagebasert kompetanseutvikling er en måte å arbeide på som involverer hele personalet, og kan bidra til at samtlige ansatte får et kompetanseløft gjennom å dele sine erfaringer, lære av hverandre, og utvikle sin digitale praksis sammen. En forutsetning for å utvikle kompetanse i personalet er å kjenne til hvilken kompetanse personalet allerede har. Gjennom kompetansekartlegging kommer både kompetanse og opplæringsbehov frem, og lokale ressurspersoner eller såkalte ildsjeler, kan bli synlige (Bølgan, 2018, s. 73). Det blir derfor viktig å ha kjennskap til hva slags digital kompetanse de ulike ansatte har, hvilke holdninger de har til bruk av digitale verktøy i arbeidet med barn, og hvor trygg eller bekymret de er for å ta i bruk teknologi sammen med barna i barnehagen.

Bølgan (2018) hevder at for å nå intensjonen om digital pedagogisk praksis i barnehagen, så bør personalet gå gjennom sin eksisterende praksis med et kritisk og reflekterende blikk. Hvilke holdninger til bruk av digitale verktøy finnes blant de ansatte i deres barnehage? Er dere nysgjerrige, interesserte, kunnskapsrike eller bekymret for hva den digitale praksisen kan bringe inn i hverdagen? Det er hensiktsmessig å vite mer om egne og hverandres digitale kunnskaper og holdninger til digitale verktøy i barnehagen for å kunne utvikle

den eksisterende praksisen. Bølgen viser til at i en og samme personalgruppe kan de ansatte ha ulik innstilling og interesse når det gjelder digitale verktøy, og at de derfor vil ha behov for ulik støtte og ulike tiltak som øker og utvider deres profesjonsfaglige digitale kompetanse. Hun har delt inn disse rollene i fire hovedgrupper, men poengterer samtidig at det er flytende overganger mellom dem. Dette er hentet fra Bølgans bok *Digital praksis i barnehagen* (2018, s. 64-66).

Ildsjel

Dette er en person som tidlig interesserte seg for å bruke digitale verktøy sammen med barna. Ildsjelen har profesjonsfaglig digital kompetanse. Slik kompetanse kommer ikke av seg selv, så ildsjelen har brukt mye tid på å prøve og feile, diskutere og dele erfaringer med andre. Ildsjelen trenger inspirasjon til å komme videre.

Entusiast

Teknologientusiasten er storforbruker av teknologi, surfer mye på nettet og håndterer ulike digitale verktøy og apper. Entusiasten finner stadig noe nytt og prøver det ut. Derfor kan entusiasten ofte få jobben med å gjennomføre digitale aktiviteter, og bli barnehagens digitale alibi. Entusiasten mangler imidlertid den pedagogiske kompetansen som gjør aktivitetene til noe mer enn en morsom opplevelse der og da. Det blir liten tid for barna til å fordype seg i temaet eller verktøyet, undre seg og samtale, og liten sammenheng mellom aktivitetene som settes i gang og det øvrige arbeidet i barnehagen.

Repeterer

Repeterereren fotograferer og henger bildene på veggen, slik det ble gjort da personalet brukte det analoge kameraet. Nettbrettet blir brukt på fastsatte tider

og med spillapper som barna synes er morsomme. Aktivitetene blir gjentatt om og om igjen, barnehagen trækker rundt i sine egne spor, men kommer ikke videre. Repetereren trenger profesjonsfaglig digital kompetanse for å se hvordan barna kan trekkes med i kreative og skapende aktiviteter.

Bekymret

Noen er bekymret for at digitale verktøy kan skade barnas helse, være passiviserende og ødelegge leken. De ser kanskje for seg barn som en enhetlig gruppe der alle er like sårbare, utsettes for en rekke farer dersom de tar i bruk verktøyene, og ønsker å beskytte barna. Barna har ofte stor kunnskap om verktøyene og kan oppleve et gap mellom barnehagelivet og livet utenfor barnehagen. De som er bekymret kan være usikre på sine egne ferdigheter, og vegrer seg for å ta verktøyene i bruk. Eller kanskje overskygger minnene om egen barndom for innsyn i den verden dagens barn vokser opp i. Bekymringen kan hindre dem i å gjøre seg kjent med verktøyene og skaffe seg kompetanse til å forstå at de kan brukes til noe konstruktivt. De som bekymrer seg trenger veiledning, opplæring og støtte.

Både ildsjelen, entusiastene, repetereren og den som bekymrer seg trenger å utvikle sin kompetanse, men på ulike måter. Noen trenger påfyll i form av en konferanse eller et kurs, andre trenger veiledning for å se sammenhenger mellom digitale verktøy og pedagogiske aktiviteter. Den som har lite erfaring med digital teknologi trenger støtte og oppmuntring til å komme i gang.

I fagfilmen ser vi at barnehageansatte forteller om at de har vært skeptiske til å bruke digitale verktøy, men at de har lært hvor gøy og motiverende det kan være – og ikke minst at det ikke er så farlig å bruke teknologi sammen med barna. De

forteller om hvordan de arbeider for å utvikle profesjonsfaglig digital kompetanse på sine enheter. De vektlegger sterkt betydningen av at ledelsen er interessert, engasjert og støttende i deres utforskning og bruk av digitale verktøy. De er samtidig opptatt av at alle ikke trenger å kunne alt, men at alle har de samme mulighetene til å utvikle seg. De har ressurspersoner som holder interne kurs med workshop og opplæring i hvordan digitale verktøy kan brukes i barnehagen. Ressurspersoner er her ansatte som har tilegnet seg en profesjonsfaglig digital kompetanse, og som er villig til å dele sin kunnskap med andre ansatte. Disse barnehagene har funnet måter å arbeide på som bidrar til å utvikle personalets profesjonsfaglige digitale kompetanse, noe som igjen bidrar til å utvikle barnehagens digitale praksis.

Referanser

Bølgan, N. (2018). *Digital praksis i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fjørtoft, S.O., Thun, S. & Buvik, M.P. (2019) *Monitor 2019. En deskriptiv kartlegging av digital tilstand i norske skoler og barnehager*. Trondheim: Sintef digita. Hentet fra:

https://www.udir.no/contentassets/92b2822fa64e4759b4372d67bcc8bc61/monitor-2019-sluttrapport_sintef.pdf.

Jacobsen, H., Loftsgarden, M. & Lundh, S. (2013). *Barnehagemonitor 2013. Barnehagens digitale tilstand*. Oslo: Senter for IKT i utdanningen. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2013/barnehagemonitor-2013.pdf>.

Jacobsen, H., Kofoed, T. & Massimo, L. (2015). *Barnehagemonitor 2015. Den digitale tilstanden i barnehagen*. Oslo: Senter for IKT i utdanningen. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2016/barnehagemonitor-2015.pdf>.

Letnes, M-A. (2016). *Barns møter med digital teknologi. Digital teknologi som pedagogisk ressurs i barnehagebarns lek, opplevelse og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplassen for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Oslo:

Utdanningsdirektoratet.